



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PIGTRAAD



UDGIVET AF

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND



AUSCHWITZ



BERGEN BELSEN



BUCHENWALD



DACHAU



HUSUM



NEUENGAMME



PORTA



RAVENSBRÜCK



SACHSENHAUSEN



STUTTHOF



FRØSLEV



HORSERØD



SHELLHUSET



VESTRE FÆNGSEL



Forsiden:

Detailbillede af Axel
Poulsens monument
i Ryvangen

Inde i bladet: Staten tager 40 pCt. i forlystelsesskat på k-z-lejrfilm. ✱ Horserødlejren, en station på uvishedens vej. ★ Skal Mindelunden bære alle ofrenes navne? ★ Hilsen fra Kegnæs ★ Dachau fem år efter.

AAGE REDDERSEN A/S

Skindergade 22 - København K

FRIMÆRKER

Skandinaviens største Lager

Metalsliberiet

v/ Aage Nielsen

Tlf. Thor — Ta. 1404

Poul Davidsen

Fotograf

Nørrebrogade 140

Hammer

Lufthavnen

Kastrup 1112



BREDGADE 25 E
KØBENHAVN K

Telefon Central 15026



*Alle slags klichéer
i fineste udførelse*

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: Ordrup Jagtvej 175 (kontortid 9—12,30).

Telf. Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet på aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været bosiddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlem.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2 nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.



KJØBENHAVNS HANDELSBANK

Mogensen & Dessaus Væverier

Aktieselskab

Odense



A/S Dampskibsselskabet »Heimdal«

Stockholmsgade 53 Ø

Staten tager 40 pCt. i forlystelsesskat af k-z-lejrfilm

Bør pengene gå til at lindre nøden blandt neurose-invaliderne?

Når Auschwitz-filmen en aften har indspillet 1000 kr., forlanger staten som sin andel af billetindtægten de 400 kr. eller 40 %.

Lad gå med det. Staten skal jo i dag bruge mange penge, men afgiften er forlystelsesaftag, og gennemtænker man det forhold, at filmen allerede har spillet en lille formue ind til *forlystelsesskatten*, må vist alle være enige om, at forholdet er direkte anstødeligt.

Staten får forlystelsesskat ved at lade folk se en film, der handler om de største legemlige og psykiske lidelser, menneskeheden har været udsat for i generationer!

Kammeraternes Hjælpefonds idérige sekretær, arkitekt *H. Kornbeck* har nu fundet en tiltalende løsning på dette spørgsmål.

Han har fundet ud af, at der findes henvend 100 kammerater fra besættelsestiden, som er helt eller delvis slået ud. De er af lægerne erklæret for delvis invalider. Deres invaliditet er overfor Ulykkesforsikringen ansat til 10, 15, 20, ja helt op til 50 %, og i forhold hertil får de hjælp.

Man kan sige, at det er pænt, at staten således hjælper, også nu så lang tid efter besættelsen, men går

man de forskellige tilfælde igen, viser det sig, at der skjuler sig mange tragedier bag disse »sager«. Forholdet er nemlig det, at kommer en mand til en arbejdsplads og fortæller, at han gerne vil have beskæftigelse, men at han desværre ikke kan arbejde med fuldt tempo eller med hel arbejdsdag, så får han næsten altid det svar, at så kan man ikke bruge ham. Og sker det endelig, at virksomheden antager en sådan arbejder, møder der ham store vanskeligheder, når han skal arbejde »i sjak«. Han kan ikke følge tempoet, og arbejdskammeraterne siger, at de ikke kan være tjent med, at han ødelægger indtjeningsmulighederne for dem.

Hvad var da mere rimeligt, end at man for alvor hjalp disse delvis invalider. Det kunne ske ved, at man f. eks. fra statens side sagde, at man ikke kan være bekendt at tage forlystelsesaftag af at vise menneskers lidelser. De 40 % må gå til at lindre nøden for de ramte.

Når disse linjer skrives, arbejdes der for fuld kraft med sagen. Prins Axel, der er protektor for Kammeraternes Hjælpefond, anbefaler sagen på det bedste. En kyndig funktionær fra Ulykkesforsikringen og

kontorchefen for Frihedsfonden er rede til at stille alle deres erfaringer til rådighed ved fordelingen af midlerne — og befolkningen vil sikkert finde, at planen, som den er skitseret her, vil være en rimelig løsning på et urimeligt forhold.

En ny Modstandsforening?

En kreds af tidligere modstandsfolk indbyder til et møde søndag den 30. marts i Admiral Gjeddes gård. Mødet begynder kl. 14 og ventes at være afsluttet kl. 17.

Tanken er at undersøge, om der på nuværende tidspunkt skulle være muligheder for at danne en samlet forening af tidligere modstandsfolk, altså ikke blot tidligere fanger fra lejrene og fængslerne, men også andre, der havde sympatierne hos modstandsbevægelsen.

Idémændene henviser til, at når Landsforeningen i sin tid gik i stykker, skyldtes det, at man stirrede på de ting, man var uenige om og glemte, at der var en hel del ting, man stadig var enige om. Man mener, at tiden nu skulle være moden til at samle kræfterne om det, der forener og prøve at se bort fra det, der stadig skiller.

Stævne i Buchenwald.

I Buchenwald-lejren ved Weimar holdes i dagene 8-19. april et stævne, hvori deltager 10 danske modstandsfolk. Der bliver besøg i lejren, konferencer og samvær i hjemmene hos tidligere fanger.

HORSERØD

VI

Oluf Bonnè skildrer vinteren i Horserød-lejren, visitationerne ved ankomsten, utrygheden ved tilværelsen samt de særprægede arbejdsforhold.

Det danske folks modstand mod undertrykkerne var vokset gennem årene, der var gået siden 9. april 1940. Deportationerne af kommunister og jøder var begivenheder, der styrkede denne modstand. Mange, som før disse tildragelser skete, havde stået vaklende og tilbageholdende, gik nu ind i de aktives rækker. Modstanden øgedes, og hjælpende hænder ræktes ind over landets grænser udefra.

Våben og sprængstof fra England kom ned fra luften, og fra Sverige gled i natens mulm og mørke både over Øresund med maskinpistoler og andet, der var brug for til den underjordiske, danske hær.

Danmark var i krig

Detonationerne fra sabotørernes sprængladninger drøned overalt i landet og lagde fabrikker og virksomheder, der arbejdede for tyskerne, i grus. Forrædere blev uskadeliggjort.

Men kampen krævede sine ofre. Arrestationer, henrettelser og clearingmord hørte til dagens orden. Fængslerne fyldtes af danske patrioter, og fra Gestapos højborg i hele landet rullede den ene sejldugsovertrukne bil efter den anden mod Horserød.

Det er vinter. Sneen dækker jorden i og omkring Horserødlejren, og frosten knuger Gurre sø i sit favntag. Træerne i skoven, som omgiver lejren, rækker de nøgne grene mod en blygrå himmel. Et par flaksende krager hæse skrig får en sulten ræv til at kaste et lystent blik i vejret efter dem — sneen falder.

En transport kommer til lejren

Bilerne ruller ind på pladsen mellem barakkerne og holder. Fangerne springer ud, fulgt af maskinpistolbevæbnede soldater. De nyankomne fanger føres til en af barakkernes samlingsstuer, hvor de bliver identificeret og visiteret. Det foregår med brask og bram. Kufferter åbnes, og hele indholdet væltes ud og undersøges minutiøst af de tilstedeværende

tyske lejrofficerer. Et par tegninger, som en af fangerne i sin fængselstilværelse i al uskyldighed har moret sig med at kradse ned, vækker mistanke i »græshoppen« om en hånlige indstilling hos den pågældende mod det tredje rige.

Festforestilling — stjerner og sole, tegningerne flås i laser, og synderen får i drøje ord ordre til i fremtiden at holde sine kunstneriske udfoldelser inden for visse grænser. Medicinalvarer beslaglæg-

ges, ingen protester, færdig — ud. Den næste.

Efter skærsilden trasker man afsted og finder den barak, man skal være i — ingen ved hvorlænge.

I barakken, man kom til, traf man som regel bekendte, og kunne det lade sig gøre, flyttede man sammen. 2 mand pr. stue var normen — den gang. Der udleveredes 2 tæpper, 2 lagener og et pudevår til hver af de nyankomne, og så kunne man gå i gang med at rede sengen. Foruden sengene var der i hvert værelse et bord, to stole og et skab til tøjet. Vel installeret så man sig om i barakken og lejren, hilste på sine medfanger og snusede den særegne stemning til sig.

For nogle af de fanger, som nu befolkede lejren, blev opholdet ikke langt.

Ansvarsforsikring

i

Forsikrings Compagniet

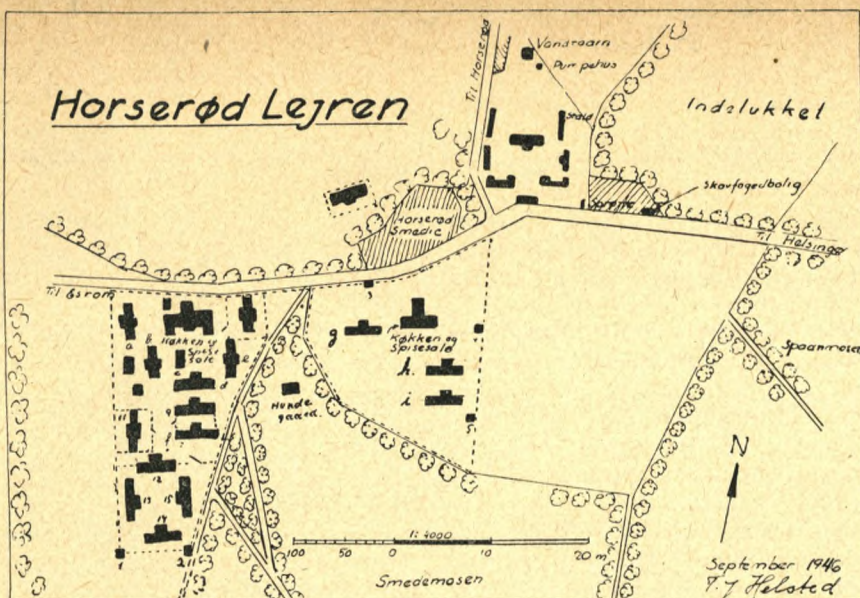
Selandia

BREDGADE 58 - KØBENHAVN K
Central 11579 & 12537 - Postkonto 4375

... giver økonomisk tryghed

$\frac{1}{8}$ Grenaa Dampvæveri

Grenaa—København



Figur 3. 1, 2, 3, 4 og 5 var vagttårne, bygget af træ, a, b, c og d tyskerbarakker, e sturmbannführeren Hillgärtners residens. Barakken, der ligger for sig selv ved Horserød smedie nord for landevejen, var kvindebarakken i perioden marts—august 1943. Barak 11, kvindebarakken fra august 1943 til lejrens evakuering i august 1944. Den indhegnede barak i store lejrs nordøstlige hjørne var vagt- og besøgsbarak. I spisebarakkens vestlige fløj var der snedkeri og smedie. Barakkerne 9, 12, 13, 14 og 15 var kvarterer for mandlige fanger og f var fletteri. Barak g (lille lejr) var depot og barak h og i barakker for mandlige fanger.

Den 20. januar faldt der en bombe. 66 navne blev råbt op til transport, efter sturmbannführerens udsagn var det ikke Tyskland, det gjaldt, fangerne skulle blot til en anden lejr, der mindst var lige så god som Horserød. Dette med en bedre lejr var den samme historie, som mange fanger senere hen i de tyske kz-lejre fik at høre, når de skulle på transport — den anden lejr er langt bedre, god og rigelig mad og intet at bestille. Det viste sig altid, for at sige det pænt, at være i uoverensstemmelse med sandheden, og heller ikke i dette tilfælde passede det — det var — Tyskland. De 66 fanger, hvoriblandt var Pigtråds redaktør Johs. Fosmark, endte foreløbigt må man vel sige, i kz-lejren Sachsenhausen, det tidligere Oranienburg, en lejr, der ligger ca. 20 km nord for Berlin.

Det var ved denne lejlighed, som ved senere tilfælde, umuligt at få øje på en bestemt linie i udvælgelsen af fanger til transporten. Der var i alle transporter fanger i såkaldte store sager og andre i sager af mikroskopisk art. Det var det rene lotteri, men det skabte uvished blandt de indespærrede, en følelse af

Varehus Vilde

NYBORG

forvirring og utryghed hos alle dem, der blev tilbage, og det var måske det, der var meningen.

Hullerne i rækkerne efter de deporterede blev hurtigt fyldt igen. Der kom stadig nye forsyninger af fanger til lejren. Denne havde forøvrigt fået nogle tilføjelser til sit udseende siden sidste beskrivelse af den.

I lejr 2 (store lejr) var der ved Casino, der nu var spisebarak, ved bagsiden ud mod hovedvejen, bygget et udhus. Ligeledes var der ved bagsiden af den på figur 3 med bogstavet b betegnede barak, opført et tilflugtsrum og lidt sydligere omtrent ud for barak d var der opstillet et arbejdsskur.

Barakken, hvorfra kommunisterne havde foretaget deres berømmelige tunnelarbejde ud til skoven, var blevet kvindebarak og adskilt fra den øvrige lejr ved et ståltrådsnet med låge. Ved lejrens sydligste linie i øst-vest retning var der i lejrens to hjørner, der dannedes af denne linie og de to nordpå gående siderlinier af lejren, bygget et vagttårn, med overdækket rum til en maskingeværskytte, som dagen lang havde årvågne øjne rettet mod fangerne. Desuden var der bygget en barak lige overfor spisebarakken, med længde akse parallel med barakkerne b og e.

Livet i lejren

I det følgende berettes om forhold og begivenheder i lejr 2 (store lejr). Arbejdsomt og også på mange andre områder var tilværelsen for fangerne i lejr 1 (lille lejr) parallelløbende med det, der fandt sted i lejr 2. I lejr 1 var der i lighed med, hvad der var sket i lejr 2, bygget vagttårne, 3 ialt.

Tyskerne havde som dansk lejrchef indsat kaptajn Ploug. Desuden havde de udpeget en barakformand for hver fangebarak.

Lejrchefen var forbindelsesled mellem tyskerne og det samlede antal fanger, mens barakformændene indenfor deres område havde til opgave at sørge for de derboendes fordeling til arbejds- og spisehold, samt ordenens opretholdelse.

Fangerne var om dagen beskæftiget på forskellig måde. Nogle arbejdede på snedkerværkstedet, andre i smedien. Jordarbejde krævede også en større styrke, og til rengøring af barakkerne var der afsat et fast personale til hver.

Der blev lavet så lidt som muligt

I den barak, som på figur 2 er betegnet med tallet 32, var der indrettet en større virksomhed. Den var inddelt i 3 afdelinger, fletteri, klipperi og systue. Fletterne havde arbejdsrum i den store sal, som man stod i, når man trådte ind ad døren fra trappen, som udefra førte op til barakken.

I begyndelsen havde også klipperne deres plads her, men flyttedes senere ind i et rum for dem selv. Sypigerne, der af en eller anden spøgefugl havde fået et ildeklingende navn, som ikke tager sig godt ud på tryk, havde til huse længst inde i barakken. I fletteriet tilvirkedes af rør af den slags, der vokser langs søernes bredder, 8 meter lange fletninger. Rørene blev først lagt i blød i et vandbassin, hvorfra de, når de var blødgjorte, blev taget op for at indgå i en højere og til artsfrænderne fastere knyttet tilværelse.

Når fletningerne var færdige, afleveredes de til klipperne, der ved hjælp af sakse afklippede rørenderne, som stak ud fra fletningerne. Dette eksklusive hold bestod i lange tider af så gode mænd som konfektionshandler Osterhammel fra Horsens, assurandør Ramming fra samme by, direktør Spursø fra Kolding og hans bysbarn bagermester

Søren Hansen, politibetjent Svend Glendau fra København (henrettet d. 27. februar 1945), statshusmand Nicolaj Nicolajsen fra Sønderjylland (f. 16-8-1901, død i Neuengamme d. 5-3-1945), vognmand Volke fra Viborg (dødsdømt ved tysk krigsret i juni 1944, senere benådet med livsvarigt tugthus (Dreibergen), hjemført ved Bernadotteaktionen).

Chef for disse to betydningsfulde afdelinger blev efter nogen tids forløb Edvard Zimmermann (f. d. 21-10-1913. Død i Neuengamme d. 26-12-1944).

HIST OG HER

Mindelunden

I nær fremtid vil det danske folks tanker atter gå til Mindelunden, når den svenske konge som en af sine første gerninger ved sit første besøg tager ud i Mindelunden for at hædre vore faldne i Danmarks frihedskamp.

Vi er mange, der mener, at Mindelunden først endelig er færdig, når hver dansker, som gav sit liv i aktiv kamp for Danmarks ære og frihed, får sit navn på mindemuren derude.

Alle, der ligger begravet rundt om i Danmarks jord, fortjener lige fuldt den hæder at mindes derude.

Det drejer sig om ca. 700, hvis navne

Svendborg Bank

Aktieselskab

der er plads til på muren, dersom hver enkelt plade bliver som et af felterne på tavlerne over de aldrig fundne.

Samfundet skylder disse tapre mænd dette, også for deres nærmestes skyld.

Når dette er gjort, kan det først siges med rette, at dette er Danmarks æresmindelund.

Ludvig Hagelin, fabrikant.

Gestapofangernes møde

Den svenske ambassaderåd Torsten Brandel talte ved Gestapofangernes klubaften mandag den 3. marts. Der var så stort besøg, at man måtte rykke op i salen på 1. etage.

Aage Christensen indledte med at synge svenske sange, hvorefter Torsten Brandel i et interessant foredrag skildrede de hektiske dage lige før krigens afslutning. Som sekretær for greve Folke Bernadotte havde Brandel fulgt handlingerne på nærmeste hold, og det var ligefrem spændende at høre beretningen om Bernadottes kamp for at få Himmeler i tale.

Som en tak for foredraget overrakte formanden, fabrikant V. Clemmensen, Torsten Brandel en papirkniv i sølv, forsynet med foreningens emblem.

Efter foredraget viste Eigil Andersen filmen DANMARKS FRIHEDSKAMP.

Foreningens generalforsamling holdes i Admiral Gjeddes gård mandag den 24. marts kl. 20. Dagsorden efter lovene.

★

Gestapofangernes landsstævne holdes i år i dagene 17—18 maj i Fredericia og Middelfart.

Østifternes Kreditforening

JARMERS PLADS 2

KØBENHAVN

Grønholt

Kontant Manufakturforretning

SLAGELSE

Hilsen fra Kegnæs

*Feriehjemmet
på Kegnæs,
set fra vejen,
der fører ned
til stranden*



Viceskoleinspektør Arent Filtenborg, Frederikssund, tidligere Dachau-Neuen-gamme har overnattet i feriehuset på Kegnæs.

Han skriver til os, at det er et ualmindelig dejligt hus både i udseende, indretning, omgivelser og beliggenhed. Han finder, at det er særdeles velanbragte penge, Kammeraternes Hjælpes-fond har sat i huset, og tilføjer, at det ikke kan undgås, at det bliver til gavn og glæde for de af vore kammerater med familie, der kommer til at bo i huset.

Filtenborg har under besøget taget et billede af feriehuset. Vi takker for billedet, som vi bringer her, så alle kan få et indtryk af huset.

Dachau — 5 år efter.

Dachau-klubben fejrede sin 5-års stiftelsesfest ved en humorfyldt revy, som man havde kaldt Dachau-klubbens gøglervogn.

Der var rejst en interemistisk scene, og på baggrund af rødt, hvidt og blåt stod klubbens emblem i sort: Pigtråden, der i mellemfelterne bærer bogstaverne DA-CH-AU. Det ene felt er ikke udfyldt. Det skal symbolisere det hak i tilværelsen, som opholdet i Dachau-lejren kom til at betyde.

I gøglervognen medvirkede formanden, Holger Jensen, Evald Petersen, sekretæren, Alfred Lind, samt to kvindelige gæster, mens Brøbeck forbandt

sangene ved fremragende klaverakkompagnement.

Klubben har ifølge sagens natur sine medlemmer spredt over hele landet. Når møderne holdes i København, skyldes det, at der bor det største antal medlemmer. Når der er brug for det, møder foreningen dog gerne med fane, hvor somhelst i landet det måtte være.

K-z-fange Norges bedste Marathon-løber

Det har vakt en del berettiget opsigt, at Olav Økern blev Norges bedste skiløber i Marathon-løbet den 20. februar under Olympiaden.

Økern var før krigen Norges største

skihåb, men han blev stærkt svækket under et ophold i tysk k-z-lejr. Han kom således hjem med tyfus og var slået ud i to år.

Ved sejr og energisk træning lykkedes det ham derefter at generhverve sin standard i skiløb. Han blev dog ikke nr. 1, men nr. 4 i det nævnte anstrengende løb — men altså dog den nordmand, der klarede sig bedst.

★

Du har nu siddet og læst dette nummer af vort blad. Der har været noget, der har irriteret dig. Skriv og skæld ud.

Der har også været et og andet, du fandt mangelfuldt belyst. Skriv nogle supplerende bemærkninger. Skriv af hensyn til bogtrykkeren kun på den ene side af papiret.

Ethvert bidrag til bladet behandles med omhu.

Adressen er: Slagelsegade 9, 2., København Ø.

PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpesfond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 12 kr. pr år. (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling, Ordrup Jagtvej 175, Charlottelund (kontortid 9—12,30). Telefon: Ordrup 5075.

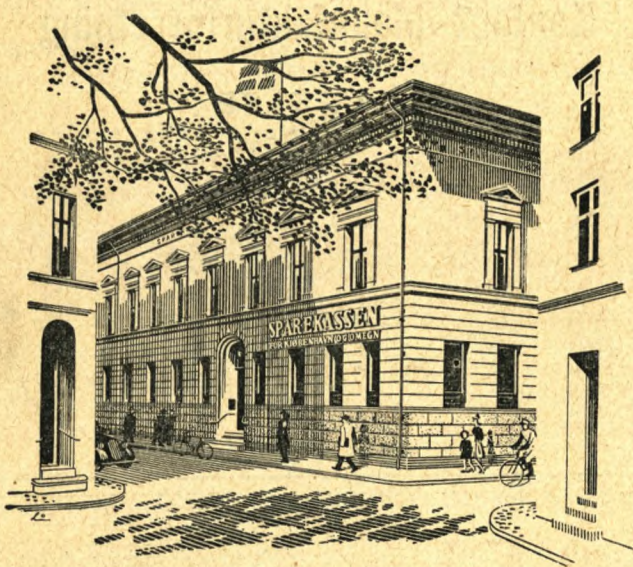
REDAKTION

Ansvarshav. redaktør: Kommunalærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2., København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17—18).

Indlæg, artikler, meddelelser, breve fra læserne m. v., der ønskes optaget i bladet, må være redaktionen i hænde senest den 25. i foregående måned.

Redaktionsudvalg: Seminarieforstander Paul Holt, kaptajn Aage Eifer, pastor Poul Riis.

MEMLEM AF
FORENINGEN AF DANSKE
UGEBLADE, FAGBLADE OG TIDSSKRIFTER

**SPAREKASSEN**

FOR

KJØBENHAVN OG OMEGN

Stiftet 1820

★

Niels Hemmingsensgade 24 . Afdelinger overalt i Byen